

Foaia Diecezană

Organul oficial al eparhiei ortodoxe române a Caransebeșului

<p>Prețul abonamentului</p> <p>Parohiile cl. I și II. pe un an 5000 Lei Parohiile cl. III. 4000 Lei Parohiile sub clasă. 3000 Lei Pentru particulari 1500 Lei</p>	<p>APARE DUMINECA</p> <p>MANUSCRISELE SE VOR TRIMIȚE PE ADRESA CONSILIULUI EPARHIAL, SECȚIA CULTURALĂ.</p>	<p>Prețul inserțiilor</p> <p>Concurs de prot. 4000 Lei. Parohii cl. I 2500, de cl. II 2000, de cl. III 1600. La celelalte publicații 1 cm. □ 20 Lei</p>
---	--	--

Neologii din Caransebeș

Treceam într-o dimineață însoțită de toamnă timpurie pe lângă templul izraelit din orașul Caransebeș, preocupat de gânduri prozaice, când acorduri line de orgă ce răzbăteau prin ziduri mi-au oprit pașii, îndemnându-mă cu deosebită curiozitate a vizita această "casă a lui Iahve". Eram obișnuit a auzi cântecele de orgă numai din bisericile rom. catolice ale târgului, înțonând vreun medieval „miserere“, sau fugărind năvalnic sunetele în cavalcada eroică a unei „misse solemne“.

Sinagogă cu orgă!

Mirarea mea era nespusă, mai ales, fiind date cunoștințele mele anterioare în această privință, pe care le aveam din Bucovina. Acolo, sinagogile sunt de-o austeritate demnă de răz-bunătorul Elohim, domn al războaielor. Fără icoane, fără ornamente, fără lux, fără artă, umile, sărace și pline numai de duhul Domnului. Evreul bucovinean n'are timp, în casa Domnului, pentru altceva decât pentru rugăciunea sa. Cu talăsul pe el, cu tefilinul în frunte, cu țita-sul ritual, rugăciunea sgomotoasă a evreilor din sinagogile bucovinene pătrunde victorioasă numai ea din zidurile sinagogilor și șilurilor, în număr de 23 în orașul Rădăuți, Suceava și Siret.

Am pătruns în sinagoga izraelită din Caransebeș cu sentimentul de sfilă ce-l copleșește pe om totdeauna când pașii îl poartă, smerit și mut, înaintea lui Dumnezeu. Ca ciceroni, am doi șameși, un fel de eclesiarhi locali, care răspund cu multă bunăvoință și curtenie la întrebările mele.

Comunitatea izraelită din Caransebeș face parte din ritul sefard. Acest rit izraelit este caracteristic apusului civilizată și-și trage originea din Spania persecuțiilor maure și inchizițiilor lui

Torquemada. Răsăritul Europei cunoaște mai ales ritul askenaz, mai habotmic, condus de hassidimi și sofirimi renumiți, tagmele de recutare ale rabinerilor, dintre care unul, nu puțin vestit, era rebi zadik, făcătorul de minuni, unul dintre cei patru din Europa orientată, Elje Landau din Sadagura.

Sefarzii s'au occidentalizat. Frățuri dintre ei, între care neologii sunt considerați între cei mai avansați, în înțelegere doctrinară și occidentalizare, au asimilat diferite practici religioase creștine, care le dau nota lor specifică. Cred că de nicăiri nu răsar aceste note mai plastic, ca din vizita sinagogei caransebeșene, locaș de rugăciune ce a împlinit deja vârsta de cincizeci de ani, deci este foarte tânără față de bisericile celorlalte confesiuni din loc.

Ablațiunile rituale și vasele necesare nu ocupă atâta loc la ușile de intrare. Interiorul sinagogei propriu zise este măreț. Stâlpi armonioși țin etajul superior, rezervat femeilor. Sculpturi artistice împodobesc mobilierul sobru. Orga este așezată sus, în partea dindărât. Cu tot luxul de sculpturi și de artă decorativă policromă icoanele sfinte lipsesc de pe pereți. Modernizarea neologică încă n'a reușit a le introduce, înfrângând rigorismul poruncei a doua din decalogul de pe frontispiciu. Unul dintre șameși imi spune că orga este însoțită de vocile unui cor, bine instruit, deci altă inovație și mai demnă de remarcat. Talăsurile rituale nu prea abundă, numai haina austeră a rabinerului impune nota de respect și de evlavie. Altarul are flacăra eternă modernizată. Un bec electric veghează în fața dulapului cu Thora.

Unde ar admite așa ceva hassidimii din răsăritul askenaz? Acesta ar fi considerat ca un sacrilegiu, deoarece lumina electrică se poate stinge în vreun caz de scurt-circuit..

Altarul este foarte frumos. Tot atât de frumos ca și altarul bisericii catedrale ortodoxe,

deoarece este copia fidelă a lui. Aceleași coloanel aceleași culori, poate că același meșter... Cei doi lei ai lui Iuda străjuesc venerabila Thora, ace- Legământ sacru patriarhal care și-a impus nor, ma de viață poporului ales în Egipt, Horeb, Sinai și Canaan și care nu și-a desmintit pre- ceptele nici în mileniiile de diaspora. O închi- puire de gard — iconostas opresc pașii credin- ciosului simplu la o depărtare respectuoasă de altar, în fața almeorului, un soiu de estradă pe care celebrează rabinerul. Pergamentele sfinte nu le-am putut cerceta. Cine știe cărui șoifer celebru sunt datorite, cine știe în ce heidăr re- numit sunt scrise... Stau învelite în purpura lor rituală, pline de înțelepciunea revelațională divină.

Jur împrejurul altarului, în față și'n etajul superior, sunt înșirate băncile credincioșilor. Nu- me vechi de cetățeni caransebeșeni, care astăzi nu mai există, săpate în alama unor tăblițe uni- forme lucitoare.

În ajun de an nou, la sfârșit de Elul, vi- zita mea a prins fierberea neologilor caransebe- șeni în plina clocotire religioasă a Roș-ha-Șanei..

Am părăsit, într'un târziu, sinagoga cu convingerea intimă că mi-am adaus câteva noi și prețioase cunoștințe, pe care nu am întârziat a le împărtași și altor Caransebeșeni, dintre care cred că nu toți știu aceste elementare date despre neologii locali.

Prof. Dr. Petru Rezuș

Inoie morală și refacere socială

(Continuare și sfârșit)

Emanciparea muncitorimii din sclavia capi- talistă și mașinistă trebuie să fie complectată cu adevărul „că orice muncă săvârșită pentru comunitate este o parte din munca generală pe care trebuie să o săvârșim noi oamenii, dacă nu voim să se oprească toată mașina vieții”. Ori- ce muncă să fie făcută cu plăcere, căci prin ea ne îndeplinim fiecare datoria față de familia, societatea și conștiința noastră. Nu există muncă rușinoasă. Există parazitismul social ce trebuie extirpat. Contra acestor paraziți sociali și trafi- canți ai mizeriei sociale afirmăm cu tărie prin- cipiul permanent valabil al eticei creștine: „*cine nu muncește să nu mănânce*.” Cine nu asudă pă ogor, în atelier, în fabrică, în uzină, în școale, în bibliotecă sau laborator, nu are dreptul la o

existență onorabilă. Atât muncitorul intelectual cât și cel manual să se prețuiască reciproc și să nu pună în discuție *valoarea muncii lor*. Fie- care fel de muncă e necesară și se complec- tează una pe alta. *Respectul de om și cinstitirea muncii sale, e chera și metoda aplanării conflictelor sociale, după principiul „vrednic este lucrătorul de plata sa”*.

„Numai cine cinstește demnitatea omenească a altuia, arată că este vrednic și el să fie om”.

Omenie mai presus de toate și largă uma- nitate în fața suferinței. Simpatia să ne conducă pe toți și în raporturile cu inferiori și în raporturile cu superiori. Doctrina lui Iisus arată grija atât de săraci cât și de bogăți, atât de păcătoși cât și de drepti. Iisus a fost ucenic în atelierul lui Iosif, iar uce- nicii săi au fost pescari. Cei de jos trebuie ridicați sus; nu cei de jos să-i mențină prin muncă și sudoare pe câțiva sus. Aceasta înseamnă a fi în slujba poporului și a realiza dreptatea și egalitatea socială. În fiecare lucrător, ucenic, calfă și maestru să recunoaștem pe fratele nos- tru și să ne comportăm cu ei; cum am dori noi să se poarte ei cu noi, dacă am fi în locul lor. Făcând așa va dispărea, ura, rivalitatea și invidia. Trăind în armonie, va rodi belșugul și se vor ameliora suferințele sociale. La gândul că toți trebuie să muncim după pricepere și competență, în sufletul nostru își va face loc principiul: că fiecare să primească după nevoile și eforturile sale. Nu mai este loc pentru trân- tori și leneși în șantierul și stupul vieții civi- lizate și progresiste.

Concepția despre valoarea etică și spirituală a muncii cât și despre valoarea și demnitatea muncitorului e eminentemente creștină. Legea iu- birii de aproapele, legea muncii integrale, legea jertfei pentru ideal și legea solidarității spirituale; toate s'au afirmat și generalizat în lume lângă crucea Golgotei.

Iisus s'a jertfit pentru toată lumea și pen- tru toate timpurile. Prin sufletul și conștiința noastră toți suntem egali în fața cerului.

Intâi să ne primenim conștiința și apoi să ne refacem viața economică. Să ne purificăm inima de egoism și patimi și apoi vom reuși să întronăm libertățile individuale în viața omeni- rei. Să ne renaștem și să ne înoim sufletește, spre a începe opera de dreptate și reconstrucție socială. Intâi să ne convertim la principiile spi- rituale și morale; spre a putea trece la înfăptu- irea principiilor sociale și umanitare.

Când fiecare vom încerca să devenim oa- meni noi, vom contribui la aplanarea și rezol-

varea așa zisului conținer al societății, lupta de clasă.

Iată ce aduce doctrina creștină în viața omenirii și care sunt principiile normative în călea omenirii spre progres și ascensiune. Incânt în toate și peste tot să „întâmpinăm cu deosebită delicatețe și prietenie tot ce aparține clasei de jos, cinstindu-i demnitatea omenească și mulțumindu-i pentru aspra muncă pe care o săvârșește.

Prietene, poartă-te deci cu fiecare om după valoarea lui, nu după felul muncii lui, după starea lui socială sau după mărimea averii lui. Căci valoarea omului botezat constă în faptul că sufletul lui nemuritor este învăluit în manta regală a harului dumnezeesc și că fiecare moșnean al lui Hristos este fiu al lui Dumnezeu și cetățean al Impărăției cerurilor“.

Prin omul cel nou și iubitor de om vom înfăptui principiile democratice și vom realiza o vastă umanitate creștină. Prin acest om nou, care e generos, cumpănit, cinstit și energic la ajutorare se poate pregăti calea spre adevăratele reforme sociale. Prin această făptură nouă, ura și lupta tuturor, împotriva tuturor, se va schimba în iubirea și mila tuturor față de întreaga omenire.

La această prefacere a lumii și îmbunătățire a vieții sociale vom ajunge numai prin suflere renăscute și iubitoare de om. Prin iubirea de aproapele spargem zidul egoismului feroce și agresiv și întindem punțile salvatoare peste prăpastia dintre clasele sociale. Prin o reală înțelegere a lucrurilor și printr'o valorificare a realităților spirituale, vom reuși să prefacem pământul și viața într'o trambulină de ascensiune spre cultură și înfrățire generală.

Groaznicul Saladin, care a cucerit împărăția a lăsat cu limba de moarte, că atunci când va fi îngropat un soldat să meargă în frunte și să poarte în vârful sulitei cămașa sa și să strige: „Aceasta e totul, ce duce Saladin în groapă cu sine“ Noi oare vom duce mai mult? Cui vor rămâne toate cele adunate cu lăcomie? Socot că dacă s'ar reflecta mai serios la acest adevăr, multe nedreptăți s'ar evita și multe patimi ar amuți! În toiu luptei pentru existență, să nu pierdem din vedere niciodată realitatea și clipa morții.

Să nu uităm că fără eroism și jertfă nu se poate realiza o lume nouă. Eroism moral este și hotărîrea de a fi fiecare o personalitate capabilă de sacrificiu pentru binele și fericirea altora.

Iisus dă rețeta și medicamentele prin care omenirea bolnavă se poate vindeca; dar dacă pacientul în locul medicamentului ia otravă, evident că moartea este inevitabilă și vina nu e a doctorului. Otrava este egoismul și teroarea, dictatura și robia; iar leacul e iubirea, libertatea, frăția și solidaritatea.

Afirmăm fără teama de a fi desminții de istorie și de realitatea vieții că „Salvarea omului și a culturii nu-i posibilă, decât prin încreștinarea efectivă a omenirii“.

În acest sens sunt pline de adevăr cuvintele restite la San-Francisco de președintele Truman — „Această chartă nu este opera unei singure națiuni, mari sau mici. Ea este rezultatul spiritului de a fi îngăduitor față de alții și de a te bucura la rândul tău de îngăduință în raport cu punctele de vedere și interesele altora. Aceasta este esența democrației, aceasta este esența păstrării păcii pe viitor“. În aceste cuvinte Președintele Truman s'a inspirat din Evanghelia lui Iisus. „Deci, toate câte voiți să facă vouă oamenii faceți și voi lor asemenea, că aceasta este legea și proorocia“. (Matfei VII, 12).

Iubirea de aproapele și îngăduință față de altul, constituie certitudinea progresului și garanția păcii viitoare.

Prof. I. Bulea

COLȚUL SATULUI

PASTORAȚIA INDIVIDUALĂ

de Pr. DIMITRIE BLIDARIU

Cu toții știm că scopul venirii lui Hristos în lume a fost ca să facă împăcarea omului cu Dumnezeu și de a curăți omenirea și de păcatul strămoșesc, cu alte cuvinte ca să redea omului fericirea cerească și pământească.

Spre așa ajunge acest scop Iisus Hristos a învățat atât cu cuvântul cât și cu fapta, arătând cum să devenim plăcuți înaintea lui Dumnezeu și cum să-L cunoaștem, iar mai la urmă prin jertfa de pe crucea Golgothei, l-a răscumpărat pe om, cu însuș sângele său.

Pentru continuarea opere Sale, Hristos a lăsat ca urmași ai Săi, pe apostoli, episcopi și preoți, din vremurile apuse până în ziua de azi.

Preotul ca păstor de suflete, îndeplinește și chemarea de a fi învățător. Se cuvine

ca preotul să-și adâncească cugetul și să-și îndrumeze viața după pilda vieții lui Hristos.

Preotul mereu este convins de vârtejul vieții și veghează, de aceea și chemarea preotească este plină de măreție, căci prin ea trăește Hristos. În chip nevăzut este prezent în taina sf. euharistii, iar prin activitatea pastorală a preotului, El lucrează în chip văzut, asupra membrilor bisericii Sale. Acolo unde preoția este activă, se repetă însăși activitatea Mântuitorului căci prin viața și pastorația preotului este strâns legată de viața și lucrarea lui Iisus.

Totuși însă, în anumite împrejurări nefavorabile din viață, se poate întâmpla ca preotul să-și uite chemarea sa, dar el revine și gândul său se îndreaptă iarăși spre enoriașii săi, cari văzând în El pe însuși conducătorul lor firesc, îl numesc „Părinte“.

În lucrarea sa pastorală, preotul trebuie să fie însuflețit de spiritul lui Hristos și cea mai nsemnată activitate pastorală preotească este *pastorația individuală*. Insuș P. S. Păr. Episcop Veniamin pune mare interes pe această latură a pastorației.

A face pastorație individuală nu e lucru tocmai ușor și nu totdeauna rezultatele sunt favorabile, căci predicile sunt multe.

Preotul este unul singur și enoriașii sunt mulți iar munca este grea, căci el, de cele mai multe ori nu este înțeles. Misiunea pastorală preotească este plină de măreție, dar este grea și gingașă de aceea și pastorația este o artă, iar preotul un artist.

Ca și pentru săvârșirea oricărui lucru, așa și pentru pastorația individuală se cere mult tact, pricepere și multă prudență.

Către toate ramurile de activitate preotească se îndreaptă pastorația individuală, dar partea cea mai grea — după modesta mea părere — este față de enoriașii săi necredincioși, indiferenți, neștiutori de carte și apoi mai ales față de intelectualii din comună și dela oraș.

Nu este o surpriză pentru preot, dacă în viața sa va întâlni persoane necredincioase, ba chiar și ateiste. Aceștia sunt preinși oameni cu vederi largi și cu mult bagaj de învățatură și vor produce multă amărăciune în sufletul preotului, căci necredincioșii și ateștii sunt acei care biserica nu o cercetează, critică învățarea ei și amăgesc apoi și pe alții și aceștia sunt cei mai încăpățânați de a putea fi convinși, căci le lipsește educația religioasă de mici copii, iar sufletul fiindu-le infectat cu idei antireligioase și anticlericale, preocupările lor sunt cu totul altele.

Față de acești necredincioși preotul va avea o ținută mai rezervată, dar plină de bunăvoință apoi multă răbdare și dragoste creștină, dar și o mare prudență. Pe nesimțite se va strădui a-i apropia sufletește, descoperindu-le adevărurile religioase și pe cât posibil le va pune la îndemână cărți sau reviste religioase.

Mai grea este atitudinea preotului față de cei indiferenți, adică de cei nepăsători. Pentru unii ca aceștia, strădania preotului va fi mai grea, căci din indiferentism mai târziu izvorește necredința. În sufletul acestora preotul se va strădui să le aprindă focul dragostei și al credinței dar va căuta ca mai târziu să le câștige prietenia și iarăși pe nesimțite cu prudență va căuta să-i convingă despre adevărul învățaturii noastre, față de alte credințe și confesiuni, ținând un contact cât mai des cu ei. Dacă în parohie va fi un intelectual ca bun credincios, să-l ia într'ajutor.

Să mai fie băgător de samă și față de cei învățați căci de multe ori și aceștia în chestiuni religioase pot avea câte o poticnire și în asemenea cazuri trebuie un efort mai mare.

Dar o piedică mai mare în pastorația individuală este de cele mai multe ori ura neînțeleasă față de persoana preotului. Dacă însă conștiința sa este nepătată va suporta toate atacurile și hulele, căci de obicei aceia cărora preotul le-a făcut mult bine, devin dușmanii săi.

Și de ce oare este urât și dușmanit preotul? Din invidie, fiindcă chemarea preotească este înaltă și plină de demnitate.

Dar preotul să nu descurajeze, ci să pășască înainte și să nu dea nici o atenție atacurilor, să nu se dea bătut, ci cu energie și cu curaj să respingă toate atacurile. Orice se întemeiază pe neadevăr, nu reușește și acestora li se potrivesc cuvintele Mântuitorului: „*Cela ce se lapadă de voi, de mine se lapadă, iar cela ce se lapadă de mine, se lapadă de cel ce m'a trimis*“ (Luca, c. 10, v. 16).

GRANIȚA ȘI OAMENII EI.

(Urmare din Nr 30-31/1945)

Urmându-și programul politic, formulat în adunarea grănicerească din 8 Decembrie 1873 și sintetizat pe plan cultural în „egala îndreptățire a tuturor naționalităților care, la rândul lor, au dreptul să-și instruiască și să-și desvolte tineretul în limba maternă în școli naționale“, el cere guvernului, la 18 Februarie 1882, „puter-

nicul concurs moral" pentru „înființarea unui gimnaziu românesc complet, cu opt clase, în Caransebeș¹⁴”. „Ca să asigure întemeierea și înființarea acestui institut mai înalt de învățământ, dorit de toți locuitorii simțitori ai graniței”, el se adresează, dimpreună cu protosincelul Filaret Musta, cu asesorii consistoriali Filip Adam (1846-1908), Aron Damaschin (1835-1886) și Ioan Ionașiu (1836-1899), cu secretarul consistorial Ioan Bartolomeiu (1835-1908), cu profesorul preparandial Patriciu Drăgălina (1849-1917), cu maiorul Mihail cav. de Iacobici (1822-1892) și cu alți fruntași ai fostului regiment confinar româno-bănățean, la 15 Iulie 1881, către cele 94 comune „proprietare la fondul grăniceresc de creștere și de cultură și la fondul general grăniceresc „cerându-le să hotărască” înființarea gimnaziului românesc din Caransebeș și susținerea lui cu contribuția de 5% din capitalul numitelor fonduri²”.

Generalul *cărturar*, căci scrisorile, notele, memoriile, cuvântările și bogata sa bibliotecă, dăruită Institutului teologic, i-au binemeritat și acest calificativ, cunoștea importanța în evoluția culturii cât și curentul în materie de școală românească creat de gimnaziul din Blaj, ctitorit la 1754 de episcopii Inocențiu Micu Klein și Petru Pavel Aron, de cel din Beiuș, înființat la 1828 de episcopul Samuil Vulcan al Oradiei, de cel din Brașov, deschis la 1854 de vlădica Ioan Popasu și de cel al regimentului al 2-lea român de graniță Nr. 17 al celor 44 comune din districtul grăniceresc al Năsăudului, înființat la 1863 din „fondul proventelor”.

Fondul istoric pe care se proiectează lupta lui Doda pentru creierea unei școli medii în graniță e altoit pe trunchiul realității, adâncite în cele două veacuri de cutropiri, colonizări,

1. Cu două decenii în urmă, în congregația comitatului Căraș din 7 August 1861, comitele suprem Emanuil Gojdu (1802-1870) pune temelie, cu 2000 floreni, fondul lui pentru înființarea în Logoj a unui „gimnaziu național ortodox român”, ca „astfel Românii din comitat să-și poată desăvârși educația și să-și dobândească cultura în limba lor maternă... Prin contribuție obștească fondul se ridică, în curând, la 14.837 fl. Statutele asociației pentru creierea acestei școli au fost redactate de vicecomitele Ioan Faur, protopopul Ioan Marcu, canonicul Mihail Nagy, jurisconsultul Alexandru Athanasievici și notarul Dr. At. M. Marienescu.

În toila colectei și a pregătirilor pentru temeluirea liceului român confesional din Logoj, E. Gojdu, „ridicat din popor la demnitatea de comite suprem constituțional, neputând executa dispozițiile guvernului neconstituțional” ce a urmat, și-a dat demisia. Și astfel liceul proiectat de Gojdu la Logoj, ca și cel al lui Doda dela Caransebeș și-au putut deschide porțile numai la 1 Septembrie 1919.

Dar și avocatul Dr. Demetriu Hațieganu din Oravița, prin testamentul său din 19 Februarie 1871, a lăsat un legat de 3000 fl și întreaga sa avere, atunci în valoare de 12.000 fl. pe seama acestui „gimnaziu român confesional”.

Iar Sinodul eparhial din 7 Mai 1875, cu concluzul său Nr. 73 primește propunerea Consistorului diecezan pentru „înființarea unui gmnaziu ort. rom. pe teritoriul diecezei”.

2. Am publicat în întregime în Nr. 26/27 al foii noastre pentru importanța lui, acest apel.

desrădăcinări, dislocări, răsmeriți și prigoane: „nu avem contingentul necesar, cu pregătirea recerută de lege pentru statul preotesc și învățătoresc suntem siliți să ne recrutăm până și notarii comunali de prin vecini, iar alți dregători mai mari din sânul nostru nu avem, inteligența în ținutul nostru descrește mereu”.

Această realitate a fost înțeleasă de grănicerii săi. Deaceea ei contribue cu 25.000 floreni la „fondul gimnaziului, sporit și cu creșterii fondului școlar gr. or. român”, strânși cu tasul în bisericile graniței.

Stăpânirea însă împiedecă înființarea liceului românesc din Caransebeș, ca să creieze ea la 1 Septembrie 1907 „gimnaziul superior de stat reg. ung. al Severinului — Szörényi királyi magyar állami főgimnázium” — așezându-l la 1 Septembrie 1914 în clădirea lui de astăzi, întregită la 6 Octombrie 1935, prin stăruințele eforiei școlare, cu internatul de băieți.

Pentru ridicarea acestui liceu s'a folosit, împotriva voinței naționale, „fondul școlar ort. român” de 105.000 coroane, ajutorul de 50.000 coroane și intravilanul dăruit de primăria orașului Caransebeș, „fondul gimnazial român” de 114.413 coroane și contribuția Comunității de avere de 136.074 coroane.

Condițiunile Comunității de avere, ca liceul să aibă catedră stabilă de limba română ca studiu obligatoriu și că la primire să fie preferați fiii grănicerilor, nu au fost primite de Ministerul de interne³.

Guvernul maghiar a împiedecat și deschiderea școlii industriale și a gimnaziului din Bozovici, a școlii industriale cu secțiuni speciale pentru diferitele ramuri ale industriei, pentru care adunarea generală a Comunității de avere din 1885 a votat un prim fond de 85.000 floreni, prin care generalul Doda tindea la întărirea puterilor de viață a neamului. Dar nu a putut opri accesul la învățătură, la comerț și la meserii a tinerilor grăniceri care, naționalizând — prin profesorii lor de religie și limba română — la 1 Iunie 1919 ctitoria generalului, îi botează școala visurilor sale în „liceul Traian Doda”. „Monumentum aere perenius” prin atâtea clătiri și mutări de vremi, vorba cronicarului⁴.

Generalul iubea tineretul și îl ajuta la învățătură. Se simțea fericit când, ca deputat, putea întruni în Budapesta la hotelul Frochner, unde locuia, tineretul universitar la câte un „luclic souper”. Glumele tinerești îl înseninau. Și oricât se forța să-și mențină severitatea-i ostă-

3. Conform deciziei Nr. 50.033/1907.

4. Dimitrie Cantemir: Hronicul... pg. 106.

șească, în spre miezul nopții fredona și el cu noi — ne spune un contemporan — câte o doină grănicerească. Iar câte o dată, rar de tot, entuziasmat începea el însuși „marșul lui Traian“, o compoziție populară ce i-au cântat-o, în alegeri, grănicerii.

Apoi se ridica și ne dădea „Befehl“-ul: „Genug für Heute. Jeder nemmt sich noch zwei Zigaretten. Zwei habe ich gesagt, dass sich keiner erzählt, und dan „acasă“, aber gradaus nach Hause“.

Spirit larg, înțelegător al nevoilor celor mulți și mici, în vâltoarea evenimentelor dintre anii 1872 și 1895, el a stat neclintit alături de poporul său grăniceresc. De aceea a și fost iubit și stimat de toți câți l-au cunoscut și chiar și de aceia care n'au avut prilejul să-l cunoască.

Agricultorul fruntaș din Prisaca, Petru Stan,⁵ mi-a istorisit următoarea întâmplare: Întâlnind generalul Doda în Seghedin pe un grănicer din părțile Năsăudului îl întreabă ce neazuri l-au adus în inima țării ungurești. Țăranul i-le descopere cu sfială. Iar generalul se însărcinează de îndată, ca să-i rezolve la Curtea din Viena nedreptatea ce i s'a făcut într'un proces de moștenire. Mai mult, îi dă și bani, ca să se reîntoarcă acasă. Și grănicerul năsăudean întâlnind, mai târziu, la târgul Timișorii frați de ai săi din aretul Caransebeșului, le-a istorisit, cu mândrie, fapta generalului nemuritor.

A murit Marți, 4/15 Iulie 1895, după ce cu trei zile înainte avusese lungi convorbiri cu prietenul său Vicențiu Babeș care, știindu-l suferind, a venit să-l cerceteze.

A fost înmormântat, Vineri în 7/18 Iulie 1895 în cimitirul sf. Ioan Botezătorul din Caransebeș, prin episcopul Nicolae Popea, arhimandritul Filaret Musta, protopopii Mihail Popovici și Andrei Ghidiu, protodiaconul Dr. Iosif Tr. Badescu, diaconul Dr. Petru Barbu ș. a. și parentat de Filaret Musta și Ioan Ionașiu.

Granița și capitala ei, Caransebeșul, l-au jelit cu parastase și cu drapele cernite, căci după Eutihie Murgu nici un grănicer „n'a ridicat mai sus flamura românismului și n'a purtat-o cu mai multă demnitate spre fala și mândria grănicerească“, ca generalul Doda, marele luptător și realizator, care s'a jertfit pentru binele nației.

Și l-au jelit și toți Români. Intre ei și martirii din temnița Vațului: Gheorghe Pop de Băsești, Rubin Patiția, Dimitrie Comșa, Mihail

Veliciu, Aurel Suciu, Teodor Mihali, Gherasim Domide, Dr. Daniil P. Barcianu, Dr. Valeriu Brarisce, care i-au însoțit asfințitul cu următoarea telegramă: „Umbrei viteazului general și distinsului fiu al națiunii îi aducem tributul de recunoștință nepieritoare a neamului și omagiile noastre, ale celor întemnițați.

Generalul Traian Doda era un om de statură mică, dar mare prin spiritul, omenia și raptele sale, întruchipând în modul cel mai armonios atât pe comandantul de oștire, cât și pe conducătorul de popor oropsit, dornic după libertatea națională.

La 8 Decembrie 1943 s'au împlinit șaptezeci de ani de când generalul Doda a stabilit pentru neamul grăniceresc următorul îndreptar politic:

1. Egala îndreptățire a tuturor naționalităților din țară, ca fiecare să-și aibă garanția existenței și a dezvoltării sale naționale.
2. Toate școlile să fie școli naționale.
3. Introducerea limbii naționale în viața publică, în administrație și în justiție.
4. Reorganizarea serviciilor și a întregii gospodării obștești.
5. Eliminarea politicii din administrația țării.

Pentru împlinirea acestui program a luptat, a suferit și a murit generalul Traian Doda, cea mai proeminentă figură în galeria marilor bărbați ai Graniței bănățene.

Idealismul său a rodit marile înfăptuiri din ultimile decade ale veacului al XIX-lea în acest colț al pământului românesc.

Dr Cornel Corneanu

Un episcop filosof

Secolele IV și V însemnează pentru gândirea creștină, epoca de temeluire a principiilor ei fundamentale. Aceasta se datorește în bună parte marilor genii și spirite ce au trăit atunci. Printre aceste figuri ilustre de mărimea unui Atanasie, Vasile, cei doi Grigorie, etc... putem înșira și doi episcopi filosofi: Nemesius de Emessa și Synesius de Cyrene. Cel de al doilea, ne va reține puțin atenția în rândurile ce urmează.

Synesius s'a născut dintr'o familie de oameni avuți între anii 370-375. Iși făcu studiile la Alexandria sub îndrumările celebrei filosofe Hypatia, și apoi câțva timp la Atena, care nu-l

5. Tatăl inspectorului general școlar Tiberiu Stan, decedat la 27 Octombrie 1944.

6. Din panegiricicul asesurului referent Ioan Ionașiu.

încântă însă prea mult. Reîntors la patria sa greu încercată de năvălirile barbare, cutremure și lăcuste, Synesius pleacă într-o delegație la curtea basileilor din Constantinopol, spre a cere unele favoruri și ajutoare pentru compatrioții săi în decursul celor 3 ani pe care îi petrecu aici (399-402), va fi avut ocazia să asiste la cearta dintre Sf. Ioan Hrisostom și decăzuta sa Eudoxia „și cine știe dacă amintirea luptei încordate dintre episcop și îmărăteasă nu-i va fi dat puțin curaj, de care să uzeze mai târziu în cearta cu guvernatorul Pentapolei? Poate că un plan secret al providenței a trimis un grec păgân să primească la Constantinopol lecții de eroism creștin“.¹

Intors în țară, pleacă din nou prin anul 403 în Egipt, unde reîntâlnește pe vestita-i prietenă Hypatia și, unde intră în relații cu patriarhul Alexandriei Teofil. În ce condițiuni s'au cunoscut nu știm, dar ceace e sigur e că acum va fi sădită în sufletul lui sămânța evangheliei. Ideile platonice ce le nutrea încep încet să palească în fața dogmelor creștine, iar în locul filosofului apare neofitul. La sfatul patriarhului, el se căsătoriește cu o creștină²).

După doi ani revine în Cyrenaica, unde începe o viață de liniștit burghez, ce trăește pentru fericirea familiei sale și pentru măruntele sale distracții personale: meditația, cititul, pescuitul, vânătoarea, grădinaritul³. Tihnitul traiu ce-l ducea îi fu turburat de invazia Maceșilor în anul 406. În fruntea locuitorilor cetății sale reuși însă să înfrângă pe barbari.

În această perioadă, și mai precis în jurul anului 410, scaunul episcopal al Ptoleimadei deveni vacant. Conform străvechiului obicei, păstrat și azi în unele părți, credincioșii fură chemați a alege un nou ierarh. Aceștia pe cine altul puteau alege decât pe mereu ajutorul și salvatorul lor, Synesius! Patriarhul Teofil încuviință, deși alesul nu era decât un simbru neofit — de alt fel, nu de mult la Milano se întâmplase același lucru cu blândul Ambrozie. — Mai era nevoie de consimțământul fostului delegat al cyrenienilor, doar. Acesta își dădea însă prea bine seama de toate greutățile pe cari le implică acceptarea greului jug al episcopului. De aceea într-o scrisoare va spune: „Eu am putut suporta ușoara povară a filosofiei, dar mă simt incapabil de a răspunde măreției sacerdo-

țiului creștin; viața nu-mi este nevinovată; eu sunt slab și acoperit de pete“.

Afară de aceasta soția și copiii pe care-i avea, vechile-i pasiuni: vânătoarea, pescuitul, grădinaritul⁴, constituiau piedici în calea primirii înaltei demnități sacerdotale. Să mai adăugăm încă nevinovatele-i erezii, de care era conștient, ca: neputința de a accepta că sufletul a fost creat în urma corpului, nu înțelegea cum lumea și toate cele ce o compun trebuie să piară odată, nu era ortodox în credința despre înviere⁵.

Primind până în cele din urmă această alegere — fusese chemat de către Teofil la Alexandria spre a fi înduplecat — ca pe o voință a lui Dumnezeu „căruia imposibilul îi este posibil — *τῷ Θεῷ δὲ πάντα δυνατὰ, καὶ τὰ ἀδύνατα*“⁶, murindu-i copiii, se despărți în bună înțelegere de soție și, renunță la multe din părerile lui personale. Însăși el ne spune că ziua în care îi prezise că va muri, în aceeași zi chiar, fu ales episcop.⁷ Era un semn că trebuie din acest moment să moară într'adevăr pentru lume, și să trăiască numai pentru Hristos. Intiu cât a înțeles să respecte acest semn de sus, se vede din atitudinea pe care a avut-o ca episcop cu ocazia unei noi invazii a Maceșilor și Ausarienilor. Cu acest prilej dădu dovadă de o demnă și exemplară atitudine, așa precum vedem din cuvintele lui chiar: „Dacă o să mă găsesc în oraș în timpul asaltului (barbarilor), voi alerga drept la biserică de unde nu voi pleca sub nici un motiv; nu o voi părăsi; voi lua în protecție Sf. prestol, voi îmbrățișa sfintele coloane care susțin înviolabila masă a altarului; aici voi rămâne cât timp voi trăi; aici voesc să odihnesc după moarte. Sunt mijlocitorul și sacrificatorul lui Dumnezeu: trebuie poate ca să-i ofer viața ca jertfă. Ar fi țără îndoială impresionat de faptul de a vedea altarul unde nu se aduce vreo victimă sângerândă, pătat de sângele unui preot“⁸.

(Urmează)

Diacon Nicolae Corneanu

4. Epist. CV. *Τῷ ἀδελφῷ*. (Migne, P. G. LXVI col. 1488).
5. Idem, ibidem.
6. Epist. CV *Τῷ ἀδελφῷ*. Migne, P. G. LXVI. col. 1485).
7. Eptst. XI, *Τοῖς πρεσβυτέρους*, (Migne, P. G. LXVI col. 1348).
8. Epist. LXXIX. (Migne, P. G. LXVI, col. 1449).
9. Apud G. Bardy, art. cit. col. 2999.

Cuvântul crucii pentru cei ce pier — e nebunie, pentru noi, însă, cei ce ne mântuim este puterea lui Dumnezeu“. (Cor. 1, 18).

1. H Druon, *Etudes sur la vie et les oeuvres de Synésius*, Paris (Auguste Durand). 1859, pg. 21.

2. Epist. CV. *Τῷ ἀδελφῷ* (Migne, P. G. LXVI, col. 1485): „*Ἐμοὶ τοιγαροῦν ὁ τε νόμος ἢ τε ἱερὰ Θεοῦ λόγων χειρ, γυναικὰ ἐπιδέδωκε*“.

3. Cf. G. Bardy, art. Synésius, in *Dict. de Theol. cath.* Fascicules CXXXIV-CXXXVI, 1-er partie, (Paris, 1941) col. 2997.

INFORMAȚII

D-l. Dr. Petru Groza, Primul ministru al României, însoțit de Miniștrii: Gheorghe Tătărescu, Vice-Președintele Consiliului de miniștri și Ministrul Afacerilor Străine, Gheorghiu-Dej, Șt. Voitec, I. Iordan, M. Ghelemegeanu, M. Solacolu, B. Șchiopu, M. Babeș, s'a întors dela Moscova unde au avut loc tratative importante între Guvernele Sovietic și Român, în chestiuni privitoare la relațiile reciproce dintre Uniunea Sovietică și România.

Consiliul Miniștrilor Afacerilor Străine, ai celor cinci mari puteri, și-au început lucrările. Prima ședință s'a ținut în ziua de 11 Septembrie a. c. la Londra, în palatul Westminster, sub președinția Dlui Bevin, Ministrul Afacerilor Străine al Angliei. A doua ședință a fost prezidată de Dl V. M. Molotov Comisarul Poporului pentru Afacerile Străine al U. R. S. S.

S'a stabilit ca ședințele să fie prezidate pe rând de miniștrii Afacerilor Străine.

Danil la biserica din Ferdinand. În amintirea găzduirii cât timp a stat evacuată Direcțiunea Generală T. N. C. din București, la Ferdinand, ca și pentru rodul bogat al rugăciunilor din Sf. Biserică, căruia *D-na Consilier Paulu* îi atribuie în întregime scăparea din primejdia războiului a fiului său, această dinstinsă familie a donat pentru sf. lăcaș un covor persan în valoare de 500.000 Lei.

Tot pentru aceste motive, dar mai ales pentru stăruitoarele rugăciuni dela sf. Liturghie cari au însoțit-o și ocrotit-o într'o grea călătorie, Dșoara *Valică Gâlea*, funcționară la această întreprindere, a trimis Bisericii o frumoasă candelă de argint în valoare de 30.000 Lei.

Pentru acești evlavioși creștini și-acum când sunt departe, rugăciunile noastre sporesc neconținut, pomenindu-i ca pilduitori *aducători de daruri* în toate slujbele ce le săvârșim.

Pr. I. Racoveanu

† **Inv. Elisabeta Neamțu**, soția fostului director al școlae primare din loc, a trecut la cele eterne Sâmbătă, în 8 Sept. a. c. după o boală îndelungată.

Bunul Dumnezeu s'o așeze cu dreptii, iar înduratei familii să-i dăruiască mângâiere!

PARTEA OFICIALĂ

NOTĂ OFICIALĂ

No. 4152 B. 1945.

Se aduce la cunoștință P. On. Oficii protopopești și parohiale, precum și la cunoștința Cuc. Preoțimi parohiale și a tuturor ce li-se cuvine, că P. Sfințitul Sinod episcopesc al Mitropoliei Ardealului, în ședința ținută la 30 Iulie 1945 a hotărât următoarele:

Preoții absolvenți ai unei Academii teologice din Mitropolia Ardealului, după un serviciu efectiv și neîntrerupt de cel puțin 5 (cinci) ani într'o eparhie a acestei Mitropolii, să fie asimilați în privința dreptului de candidare cu preoții absolvenți ai Academiei teologice din eparhia respectivă.

Caransebeș, din șed. cons. eparhial, ținută în 31 August 1945.

Din încredințarea Prea Sf. Sale
Episcopului:

Prot. R. G. Ancușă
consilier referent.

Consilier referent:
Prot. Dr. M. Bănescu

AVIZ:

Se aduce la cunoștință că la **VILA DOBOȘAN din Băile Herculane** se află camere libere în luna Septembrie. Preoții din eparhie beneficiază de 50% reducere pentru care trebuie să aibe aprobarea Episcopiei. Pentru reținerea din timp a camerelor doritorii se pot adresa Pr. D. Anuțoiu, administratorul vilei.

Se aduce la cunoștință că la examenul de asimilare pentru cântăreții practicanți dela țară, cu cel puțin 10 ani de serviciu, se pot prezenta numai *primul cântăreț* din fiecare parohie respective *cântărețul ales* de corporațiunile bisericesti parohiale.

RECTIFICARE.

În circulara Nr. 3903 B./1945, publicată în numărul trecut al foii noastre, s'a strecurat următoarea greșală: s'a tipărit „15 ani de serviciu” pentru cantorii care se vor prezenta la examenul de asimilare. De fapt se cer *10 ani* de practică efectivă la strană și așa se va corecta și circulara amintită.